

TABOR* izhaja vsak dan, razven nedelje in praznikov, ob 18. uri v da. umot naslednjega dne ter stane mesečno po pošti K 20-., za ino- temstvo K 40-., dostavljen na dom K 22-., prejemam v upravi K 20-.

Inserti po dogovoru.

Naroča se pri upravi "TABORA", MARIBOR, Jurčičeva ulica šte. 4.

izjica liceja

MARIBOR

UREJENOSTVO se nahaja v Mariboru, Jurčičeva ul. št. 4, I. nad- stropje. Telefon intern. št. 978.

UPRAVA se nahaja v Jurčičevi ulici št. 4, III. nadst. Tel. 100. Št. 22. ŠHS političnega in- stituta št. 11.300.

Na naročila brez denarja se ne odziva. — Nakupni se ne vračajo.

Leto: III.

Maribor, petek 10. februarja 1922.

Številka: 33.

Za napredek našega obrtništva.

(Iz govora ministra n. r. dr. V. Kukovca na obrtniškem shodu v Mariboru dne 6. februarja.)

Ves čas, kar sem deloval kot mini- ster trgovine in imel opraviti s pri- pravljjanjem pogodb z drugimi drža- vami, sem slišal od Nemcev, Franco- zov, Italijanov in Čehov, pa tudi od na- ših domačih trgovcev, kako je treba postopati, da nam tuji lahko svoje iz- delke prodajo, a naš svet da jih kupi. Redkokdaj sem pa doživel, da bi vla- daljo v našem političnem svetu navdu- šenje za prodajo izdelkov naše jugo- slovske obrti v domovini sami, tem manj še celo v tujini. In v tem tiči vsa mizerija naše gospodarske politike.

Bile so pač borbe za pospeševanje prodaje naših surovih pridelkov, žita in živine v tuje kraje; za izvoz izdel- kov naše domače obrti in industrije pa ni bilo borbe ne v vladi in ne v na- rodni skupščini.

Uvidevali za našo industrijo in obrt neugodni položaj, sem klical na pomoč našo javnost in sklical gospodarski svet v Beogradu, katerega glavna na- loga je bila, izdelati predlog o izpre- mambi carinskega zakona, da bi se s primernim zviševanjem in znižava- njem carin ščitilo domačo produkcijo. Toda ta obramba domače produkcije ni našla mnogo razumevanja. Edini pripravljeni sobojevnik za domačo obrt je bil poslanec dr. Žerjav. Velika veči- na je v svojem enostranskem zastopa- nju interesov konzumenta žrtvovala potrebo, da se zaščiti domača produk- cija.

Socijalna demokracija in obrt.

Tako kot pri agrarnih strankah, ni našla naša domača obrt uvidevnosti in razumevanja pri socijalno-demokrati- ski stranki. Socijalni demokrati in karščanski socijalisti so si podredili bol- niške blagajne. Ko sem prevzel mini- strstvo socijalne politike, sem našel tudi tam neprijetno dedščino za naše obrtnike:

Splošni osemurni delavnik.

Ki ni poznal izjeme za potrebe male o- brti. Po dolgem boju je prodrl v zako- nodajnem odboru narodne skupščine predlog, da naj se mala obrt izvzame od splošnega osemurnega delavnika. Zna- čilno je, da je proti temu nastopila ve- lika večina slovenskih poslancev: klerikalna stranka, narodnosocial. stran- ka skupno s socijalnimi demokrati. — Zakonito stanje je v tem oziru danes to, da se bo šele določilo z naredbo mi- nistra socijalne politike in po zasliša- nju prizadelelih zbornic, v katerih pano- kah obrti bo veljal 10urni, 9urni ozi- roma 8urni delavnik. Značilno je, ka- ko je vodja socijalnih demokratov Et- hin Kristan utemeljeval podprt od klerikalcev in narodnih socialistov svoje stališče zoper olajšave obrtnikom za daljši delovni čas: češ, da obrt nima eksistenčnih pogojev in jo

treba pustiti propasti.

Če hoče biti g. Kristan zastopnik naših malih razmer, ne more dokazo- vati, da za nas in danes velja ravno isto, če je morebiti drugod in v drugem času bilo kaj takega upravičeno trditi. Glavni vzrok za splošni 8urnik, da bi se s tem še zmanjšala brezposelnost, danes pri nas ne velja, ker v mali obrti delavcev manjka, obrtnik ne zmaguje

Sestanek zastopnikov male antante.

Mala antanta in genovska konferenca. — Rusija namerava poslati v Genovo kot svoje zastopnike tudi podanike male antante.

TIP Beograd, 9. febr. Med Beo- gradom, Prago in Bukarešto se vrše razgovori o omogočitvi enotnega nasto- pa zastopnikov male antante na genov- ski svetovni konferenci. V najkrajšem času se sestanejo zastopniki vseh treh držav, najbrže v Beogradu. Vendar pa kraj in čas še nista točno določena. Na posvetovanju bodo razpravljali zlasti tudi o stališču, ki naj ga zavzame mala antanta v Genovi napram Rusiji, zlasti ako bi sovjetski delegati zahtevali pri- znanje svoje vlade. Visok uradnik zu- nanjega ministrstva, ki vodi priprave

za našo udeležbo na genovski konferen- ci, je izjavil novinarjem, da bo na našo delegacijo v Genovi zelo močno vpliva- lo, ako se obistini vest, da bo sovjetska vlada med svoje zastopnike sprejela tudi nekatere komunistične voditelje iz držav male antante. Imenuje se med temi tudi ime bivšega poslanca v na- šem parlamentu, pobeglega komunista Markovića. Skoraj gotovo bodo zastop- niki male antante protestirali proti te- mu, da prizna genovska konferenca to izvenruske komuniste za člane sovjets- ke delegacije.

Rudarska stavka na Češkoslovaškem.

DKU Praga, 8. febr. V današnji seji senata je izjavil minister za javna dela Tuchy glede rudarske stavke med drugim sledeče: Dosedanja pogajanja potekajo tako ugodno, da ni misliti, da bi utegnili priti do preloma. Če bi se pa v najbližnjih dneh ali urah vendarle

pokazalo, da bi katera izmed obeh strank nasprotovala sporazumu, bi bila vlada prisiljena uporabiti vso svojo za- konito in eksekutivno silo. To vladno izjavo je sprejel senat z glasovi vseh čeških strank proti glasovom Nemcev, komunistov in slovaških klerikalcev.

—

Stavka berlinskih mestnih uslužbencev.

DKU Berlin, 8. febr. V zvezi z gla- sovanjem v mestnih obratih se je vršila danes popoldne pod predsedstvom nad- župana magistratna seja, v kateri se je sklenilo, da vztraja magistrat kljub izi- du glasovanja na svojem stališču. Ka- kor doznava Wolffov biro, je namestil magistrat nove nameščence.

DKU Berlin, 8. febr. Večerni listi poročajo, da cene živil, osobito pa cene mesa vsled stavke strahovito naraščajo.

DKU Berlin, 8. febr. (Wolff). — Glasovanja v vseh mestnih podjetjih za ali proti stavki se je udeležilo do enih popoldne okrog 85% vseh glasovalcev. Za stavko in proti sklepu razsodišča z dne 2. febr. ste se izrekli dve tretini vseh glasovalcev. Ostalih 15% ne more izpremeniti na izidu glasovanja.

Reduciranje proračuna.

TIP Beograd, 8. febr. Včeraj po- popoldne bi se bila morala vršiti seja fi- nančnega odbora, ki se pa ni vršila, ker posamezne sekcije še niso gotove z raz- pravljjanjem proračunov posameznih ministrstev.

Včeraj se je vršila seja četrtle sekci- je, ki razpravlja o proračunu notranje- ga ministrstva. Posrečilo se je ta prora- čun reducirati za več milijonov dinar-jev na ta način, da se je določilo število političnih uradnikov v državi (9). Okro- žnih načelnikov predvideva elaborat sekcije odslej samo 42, njihovih tajni- kov 39, srezkih načelnikov 179, pisarjev okrožnih načelnikov 196 srezkih pisar-jev 800 in manipulantov 450. Znižal se je tudi pavšal za eventualnosti na 400 tisoč dinarjev. Stroške za avtomobile tega ministrstva bo nosilo odslej pro- metno ministrstvo.

Upravna razdelitev države.

TIP Beograd, 8. febr. Danes dop. je imel svojo sejo pododbor za admini- strativno razdelitev države. Predsednik Ljuba Jovanović je imel poldrugo uro trajajoč govor, v katerem je podal svo- je mišljenje o glavnih načelih, ki naj bodo morodajna za ta zakon.

Poslanec dr. Hohnjec je izjavil v imenu Jugoslovanskega kluba da zaht- eva njegov klub, naj se prvi člen na- črta, ki predvideva šestindvajset ob- lasti, izpremeni v toliko, da bo razdelje-

na država samo na šest oblasti, kakor predvideva to načrt njegovega kluba.

Poslanec Kristan se ne strinja s tem, da določuje ustava maksimalno število prebivalcev za oblasti, in je predlagal več detajlnih izprememb v načrtu.

Zemljoradnik Moskovljević je pred- lagal nekaj izprememb, ki se tičejo Sr- bije. Prihodnja seja pododpora bo jutri ob 9. uri.

Pojemanje železničarske stavke v Nemčiji.

DKU Berlin, 8. febr. Kakor poro- ča prometno ministrstvo, je državna strokovna zveza nemških železniških uradnikov danes po noči ukazala svo- jim krajevnim skupinam, da morajo po možnosti že kmalu prekiniti stavko. Na mnogih mestih so se delavci že vr- nili na delo, tako da so tam že odpkli- cane tehnične pomožne sile.

Nemčija plačuje odškodnino.

DKU Pariz, 8. febr. Kakor poroča »Temps«, je Nemčija plačala včeraj nadaljnjih 31 milijonov mark v zlatu kot tretji obrok plačil, katere mora pla- čati vsakih 10 dni glasom sklepa repa- racijske komisije v Cannesu z dne 31. jan. za čas odgoditve 15. jan. in 15. fe- bruarja zapadlih obrokov.

Vladna kriza v Italiji.

DKU Rim, 8. febr. Vsled poostre- nja odnošajev med radikalnimi levi- čarji in populari je predsednik zbornice De Nicola odklonil sestavo kabineta. — Orlando nadaljuje pogajanja.

Velikanska železniška nesreča v Ukrajini.

DKU Stockholm, 8. febr. »Stock- holm Tidningen« poročajo iz Helsing- forsa: Odeški listi poročajo o velikani- ski železniški nesreči v Ukrajini, pri kateri je bilo 73 vozov popolnoma raz- bitih, 25 oseb ubitih in mnogo ranjenih.

Sleparije na Dunaju.

DKU Dunaj, 9. februarja. Listi poročajo, da je policija zaprla včeraj šest depozitni blagajni davčnega ura- da v Währingu dodeljenih uradnikov, med njimi tudi predstojnika urada in ravnatelja pisarn. Vsi so osumljeni, da so oškodovali državo pri zamenjavi zla- ta in srebra za več milijonov

ustrežati naročilom. Zmaga zahteva obrtnikov po podaljšanju delavnika in torej škodljiva našemu narodnemu go- spodarstvu, da pride do veljave mesto tujega izdelka domača produkcija.

Za našo obrt je važnega pomena

delavsko zavarovanje

in udeležba delodajalca v delavskih zavarovalnih blagajnah. Ko je v go- spodarskih in socijalnih odredbah naše ustave bilo načelno sklenjeno, da se ima oblast brigati za zavarovanje de- lavstva, je bila na moj predlog spreje- ta v zakonodajnem odboru organiza- cija tega zavarovanja, ki je pod nad- zorstvom vlade, katere je pa v ostalem avtonomna in daje zlasti okrožnim za- varovalnim organizacijam skoro vso odločitev v roke. Smatram, da se je pri tem dosegel velik napredek za obrtni- ke, ker imajo pravico do polovice čla- nov upravnega odbora, dočim so v Sloveniji dosedaj imeli dve tretjini delavci in seveda socijalni demokratje.

Toda reklo se mi bo, da moramo pristopiti tudi pozitivno k pospeševa- nju naše domače obrti in jaz se popol- noma strinjam s tem naziranjem. Zada- nje dni sem na čeli vrsti shodov pov- darjal potrebo, da se naša gospodarska politika odvrne od izključnega povdar- janja kmečkega značaja in se izpopolni vse bolj s pozitivnim programom v smeri pospeševanja obrtne delavnosti. Meni so moji zborovalci na shodu v Središču in na Slatini naravnost po- zvali, da skličem do velike noči v Ma- ribor zaupnike vseh struj, ki so poleg pozitivnega narodnega in državnega programa pripravljeni sprejeti tudi program pozitivnega vstvarjajočega gospodarskega dela. S tem utegne na- stati v celi naši politiki za obrtništvo koristen preobrat.

Prvi pogoj za uspešen napredek o- brtne produkcije je smotreno sodelo- vanje organiziranega obrtništva, ki mora celo akcijo organizirati in jo i- meti stalno v rokah. Glavno je, da se v obrtnih krogih samih razbistrijo pojmi o tem,

kakšno gospodarsko politiko naj obrt- nik zasleduje.

Jaz ne morem razumeti, kako more- jo v naših mestih obrtniki sodelovati v socijalistični politiki, namesto da se o- primejo meščanske pozitivne politike. Vsakdo mi bo priznal, da bo socijalni demokrat v občinskem zastopu zastop- pal predvsem politiko delojemalca in ne obrtnika — delodajalca. Mislim to- rej, da more biti le usodepolna zmot, če obrtnik kot delodajalec sklepa po- litične zveze z delojemalcem, socijali- stom ene ali druge vrste. V naših naj- večjih industrijskih centrih, kakor je Maribor, mora dobiti večinsko odgo- vorno vlogo meščanstvo, četudi je do- brodošla opozicija delojemalcev, ki ne ovira dela, ampak uveljavlja tudi na- sprotnoče razredne interese.

Kakor je videti, dobi zdaj Maribor kot

sedež velike županije

tudi administrativno instanco za pre- ko pol milijona prebivalcev in bode tu tudi sedež oblastne skupščine. Kako velikanske važnosti je baš za obrtnike bližina oblasti, kako koristno je, če obrtniki lahko volijo poslance v gospo- darske skupščine, o tem v normalnih časih ni bilo nikakega dvoma. Zoper u- stanovitve take oblasti v Mariboru se na delu razni vplivni činitelji. Moram reči, da se le čudim, kakšno ribjo kri imajo naši obrtniki, da odločneje ne branijo te pridobitve, katero smo mi prijatelji povzdige našega gospodar- stva izvojevali temu okraju v ustavi in

* Opozarjamo, da bo izšel govor v posebni brošuri. Pri nasamo pa sama »odlomkih. Od- uredu.

Opozarjam obrtnike na ta položaj, ker se zanašam, da bodo poleg kmetov baš obrtniki krepko sodelovali tudi v Mariboru na vsakem polju za gospodarski napredek mesta in celoga širšega okraja. S tem bodo obrtniki dobili vpliv na javno življenje in postali ona moč, ki naj napravi iz Slovenije najnaprednejšo industrijsko pokrajino.

Vprašanje obrtniške politike ne more biti samo vprašanje Maribora ali Slovenije. Obrtnik mora obrniti pogled širše cele države, pa tudi po širokem svetu. Mnogi kraji naše države niso primerni za utrjenje obrtne delavnosti, a so važni kot tržišče za izdelke domače produkcije. V sredini države, v Beogradu, imate malo obrtnišstva naše narodnosti; tam so večidel tuje, ali pa sploh ni obrtnišstva, pa skrbe za vse izdelke trgovci, ki jih uvažajo iz inozemstva. To je stara udomačena navada. Ko smo pripravljali vpoklice zaradi dogodkov na Madžarskem, je bilo treba nabaviti obleko za vojaštvo. V ekonomskem ministrskem komiteju smo imeli borbo za to, se li naj sprejme neka londonska ponudba za 200.000 oblek, ali naj se poveri izvršitev naročila domačim industrijalcem. Ob tej priliki sem videl vso neverjetno nenaklonjenost vojne intendature računati z domačimi viri. »Saj domači obrtniki, ne drže besede, saj niso sposobni«, se je izgovarjal intendant. Komaj sem posegel, da se je odločitev odločila za drugi dan, da se izjavijo domače tvrdke. In prav jasne obraza je drugi dan intendant tudi, da so podjetniki, kakor je naprej slutil, preobloženi z naročili in ne morejo sprejeti naročila naj torej sprejmemo angleško ponudbo. Hudobneži bi mislili, da gre za korupcijo in dobiček, pa ni to, ampak konservativnost, komoditeta, nepoznavanje domače obrti, čestokrat mogoče res tudi nesolidnost domače obrti. Mnogo borbe bo treba, da se led prebije, prebije pa bo, ako sodeluje naše obrtnišstvo v gospodarski politiki in ne uganja pustnih šal s tem, da pristopa k raznim socijalističnim organizacijam in da je ravnodušno nasproti vsem razdiračem našega narodnega jedinstva.

Hrvatski problem.

Na Sušaku izhajajoče »Primorske Novine«, list, ki ne zastopa nobene politične stranke, so objavile v zadnjih številkah daljše razmišljanje o hrvatskem problemu, iz katerega povzamemo par glavnih misli, da pokažemo, kako izgleda ta problem v nepolitični hrvatski luči.

Obstoj en sam velik problem, t. j. problem jugoslovenstva. Gre za to, da srbsko, hrvatsko in slovensko plemo z vsemi svojimi pokrajinskimi variacijami ustvari eno državo in en narod. Sedaj nastane vprašanje, kako naj pridemo do tega cilja in katera pot je prava?

Nekatere hrvatske politične stranke, med njimi hrvatska narodna zajednica, hrv. republikanska seljačka stranka in hrv. stranka prava, so sestavile tzv. hrvatski blok in ta hrvatski blok, stoječ na stališču posebne hr-

vatske države in posebnega hrvatskega političnega naroda, a ne priznavajoč in nasprotujoč narodnemu jedinstvu Jugoslovenov, ni zadovoljen s tako ureditvijo države kot je nastala z Vidovdanskim ustavo. Iz teh hrvatskih strank se je razvil ponovno plemenski partikularizem in plemenska občutljivost. Nastal je ali bolje: bil je zopet izzvan hrvatsko-srbski spor, katerega je šovinistično podpihovanje z ene in druge strani tako poostriilo, da je nekako omtivela normalna funkcija države in da je ogroženo ne samo narodno jedinstvo, ampak celo tudi obstoj države. — Ustavo je ustvarila parlamentarna večina. Ko je pa Hrv. blok ostal v manjšini, ni poskušal svojih zahtev realizovati parlamentarnim potom, marveč se je postavil na stališče posebne hrvatske države s posebno vlado in s posebnim parlamentom. Na to stališče se je postavil zato, ker ne priznava narodnega jedinstva Jugoslovenov. Jugoslovenstvo je v njegovih očeh samo politična zveza posebnih držav. Hrv. blok stoji na stališču, da so interesi, potrebe in cilji hrvatskega naroda drugačni kot potrebe in cilji drugih jugoslav. narodov in da jih je treba zaščititi v posebnih hrvatski državi. Radi tega srbsko hrvatski spor ni samo spor med Srbi in Hrvati, ampak istodobno tudi jugoslovensko-hrvatski spor, zakaj jugosl. idejo ne zastopa samo del Srbov, marveč tudi del Hrvatov in Slovencev.

Kje je iskati vzrok, da se je ta del Hrvatov odtujil jugoslovenski ideji, ki je sinteza srbskega, hrvatskega in slovenskega nacionalizma?

Vzroki so različni in številni, glavni pa so sledeči: tradicionalna aversija hrvatskega naroda proti srbstvu, aversija, katero je popopravno navdušenje potisnilo ob stran, ki se je pa kmalu pojavila pod vplivom netaktnega postopanja državnih organov, ki so brez potrebe izživali nezadovoljstvo širokih mas proti državi sploh in pripravljali med masami teren za jačanje avtoritete onih politikov, ki so bili v vojnem času in še pred vojno nasprotniki hrvatsko-srbskega jedinstva, nasprotniki jugoslovenstva in zagovorniki posebne hrvatske države. Splošno povojno nezadovoljstvo, ki vlada po vsem svetu, se je pridružilo domačemu nezadovoljstvu v najnevarnejših trenutkih, ko smo gradili skupno državo. To protisrbsko aversijo med Hrvati bomo tembolj razumeli, če uvažimo, da je današnja generacija sodelovala pri protisrbskem gibanju leta 1902, prisostvovala »veleizdajniškemu« procesu l. 1908 in se udeležila protisrbskih izgrediv po sarajevskem atentatu. Vendar pa bi se kljub temu izboljšal celoten položaj, če bi državni organi postopali previdno in razumno.

Mi — Hrvati, Srbi kakor tudi Slovenci — nismo bili pripravljeni na osvobodjenje in ujedinjenje. Pri nas ni bilo pravega razumevanja, pravega jugoslov. nacionalnega mišljenja. Vojna je prekinila propagiranje jugoslovenstva med širjimi narodnimi masami. Treba je priznati odkrito, da se je ideja jugoslovenskega jedinstva najmanj vkoreninila v srbskem delu naroda, ki je bil odgojen v idejah vaskresenja

gočninih žarkometov, ki razsvetljujejo nebo. Barve žarkov so se izpreminjale. Ves fenomen je trajal tri ali štiri ure.

Bil je med nami nek Hrvat, ki je ves prevzel nad čudnim pojavom vzkljnil z glasom najvišjega spoštovanja: »Pa naj reče kdo, da ni čudežev!«

Nasmejal sem se dobremu človeku, ki pripisuje ta krasen naroden pojav nekemu neskončnemu bitju, ker ne ve, komu naj ga drugače pripiše.

Aurora borealis je čudovita prikažen, toda ljudje je ne marajo, ker napravi vselej mnogo sitnosti. Vselej, kadar se pojavi, koketira Miss Aurora Borealis s telegrafskimi in telefonskimi žicami, ki se tako zamaknejo v njo, da čisto nič ne ubogajo nestrpnega človeka, ki hoče pošiljati svoja poročila naglo iz kraja v kraj. Z drugimi besedami se pravi, da severni sij začasno pokvari telefoniko in brzojavno službo.

Kaj je ta čudna aurora borealis?

Kaj povzroča to krasno svetlobno znamenje na nebu?

srbskega Dušanovega carstva in opojen s slavo srbskega orožja. S tem svojo psihološko pač umljivim razpoloženjem, ki ga je kazal tekom prvih let osvobodjenja in ga kaže v veliki meri, večkrat celo s posebnim povdankom še danes — je vzbudil pri Hrvatih in Slovincih občutek ponižanja iz zapostavljenosti. Ta hegemonistična stremjenja gotovega dela srbskega naroda so rodila mržnjo zoper Srbe in s tem tudi nerazpoloženje proti državi. Če prištevamo še številne ekscese državnega uradništva, ki so se dogajali v najbolj eksponiranih krajih ter mnoge druge taktične napake, se ne moremo čuditi, če se je ta spor razvil do skrajnosti.

List sklepa, da je edina rešitev v tem, da se čimbolj goji konsekvantna jugoslovenska politika.

Politične vesti.

Monarhistično gibanje v Avstriji.

Avstrijski listi poročajo, da so vstake tope na Burškem pričele novo akcijo. Dunajski listi trde, da obstoja dobro organizirana, obširna akcija, ki namerava izvesti preobrat v Avstriji in Madžarski, kateremu bi se priključila tudi Bavarska. Snujejo se baje tajni vojaški oddelki, ki bi v slučaju vstaje nastopili za zopetno vzpostavitve habsburškega prestola.

Ze zopet boji v Mali Aziji. Z Angore javljajo, da so se kljub slabemu vremenu zopet pričele gibati grške čete na eskisihirski fronti in so napadle turške pozicije. Angorsko poročilo zatrjuje, da so bili vsi napadi odbiti.

Zanimivosti.

Šesti čut pri živalih. — Ameriško sredstvo za pomlajevanje ljudi.

Najbolj menda ljubijo živali izmed vseh narodov Angleži in to ljubezen goji do generacije do generacije. Angleška literatura o živalstvu je ena najbogatejših in to ne samo strogo znanstvena, temveč tudi popularna. Angleži ne ljubijo samo živali, ampak jih tudi študirajo. Vse, kar je z njimi v zvezi, se natanko pretresa, študira in debatira v javnosti. V najnovejšem času posvečajo Angleži posebno pozornost psihologiji živali. Če imajo živali tudi dušo, s tem vprašanjem se je bavila tudi že grška filozofija, česaravno ni rešila tega kočljivega vprašanja niti najmanjše. Celih dvajset stoletij naše zgodovine ni opaziti na tem polju nobenega napredka. Se-le, ko se je pričelo proučevati psihologijo splošni eksperimentalnim potom, se je dognilo, da je mnogo fizičnih funkcij pri živalih in pri ljudeh indentičnih. V tej smeri je šla znanost še dalje ter razpravlja o temi, ni li konstrukcija čutov pri živalih popolnejša nego pri ljudeh. Eden najnavadnejših pojavov v tej smeri je dejstvo, da živali prej slutijo nesrečo nego človek. Znameniti angleški učenjak lord Averbury trdi, da slutijo mačke, a verjetno, da tudi druge živali mnogo prej potres. Pri poslednjem velikem potresu v Valparaisu, se je opazilo, da so bile mačke že dva dni pred

potresom silno nemirne, odbijale lra no ter neprestano iskale drugo zavetišče. In predno je kdo izmed ljudi čutil tresenje zemlje, so se mačke namršile ter začele prestrašeno mijavkati. Zanimiv poskus so napravili s slepim netopirjem. Pusili so ga letati v sobi, kjer so bile gosto razpete tanke žice. Netopir, čeprav je bil popolnoma slep, ni niti enkrat zadel ob kake žico, temveč se jim je spretno izognil s pomočjo nekega posebnega čuta. Se bolj zanimiv je drug poskus s kukavico, katero so prinesli iz Afrike na Angleško. Tu so ji pričvrstili na nogo znak ter nato zopet izustili. Že čez teden dni je bila zopet v Afriki na istem mestu, kjer so jo ušli. Nekateri učenjaki govore o podedovanem instinktu. Ta fraza znači končno zelo malo. Tako je n. pr. celi problem ptic selilk popolnoma misteriozen, tem bolj, ker potujejo večinoma po noči. Kakor trdi lord Averbury, se more ta problem, kakor dejstvo, da najdejo psi in mačke pot domov v temni noči in v popolnoma tujih krajih, raztolmačiti samo na ta način, da imajo živali še en »šesti« čut, ki bi se lahko imenoval »čut za orientacijo«. Tudi pri žuželkah je konstatiral lord Averbury interesantne fenomene, ki potrjuje njegovo tezo o šestem čutu pri živalih. Ugotovil je n. pr., da občutijo mravlje ultraviolettne žarke, ki jih ljudje sploh ne vidijo. Tudi pri mravljah je izvanredno razvit čut orientacije. Dognal je tudi, da je pri mravljah izvanredno razvit vonj, dočim sluha sploh nimajo. Lord Averbury je izjavil napram nekemu dopisniku: Mi imamo pet čutov in včasih se mi dozdeva, da jih več tudi ne more biti. Jasnopa je, da z našimi čuti ne moremo premeriti narave. Pri živalih pa najdemo čutila (organe), ki nimajo nobenega živca, pač pa funkcijo, katere si danes še sploh ne moremo raztolmačiti. Danes se nahajamo še vedno pred neskončnimi, neodkritimi tajnostmi narave.

Pravijo, da je starost človeška tragedija, a menda edina. Zato so si ljudje že od nekdaj trudili najti sredstva, da si obvarujejo mladost, razne čarobne pijače, zlate tinkture in življenjske elektrike. Najtežje prizadene starost ženske, ki ostanejo brez moža in ki navadno ne dosežejo visoke starosti. Nekateri trde, da je alkohol dobro sredstvo ter navajajo za primer kirurga Politmana, ki je doživel 140 let, a je bil od 25. leta naprej dnevno pijan. Ženske zopet imenujejo zakon kot dobro sredstvo ter navajajo Longnevillea, ki je bil star 110 let, desetkrat oženjen ter je v 101. letu dobil še krepkega sina. Avstrijci se seveda zavzemajo za Stejnacha in njegovo metodo. Toda Amerikanci so vendarle najoriginalnejši. V Chicagu zbira nek »učenjak« v steklenice solne žarke, katere prodaja potem kot izborna sredstvo za pomlajevanje ljudi. Maja stekleničica stane en dolar. Najdejo se res neumnosti, ki to kupujejo, največ pa je baje žensk, ki bi rade na vsak način ostale vedno mlade i nprefriganemu Amerikancu že baje primankuje steklenice.

—o—

Misterij aurore borealis.

Okoli tri leta so minula, ko sem prvič videl auroro borealis ali kot drugače imenujejo ta naroden pojav severni sij ali severni žar. Pol ducata oseb nas je sedelo skupaj v večernem mraku nekje v Pennsylvaniji. Zgledali smo nenadoma čudno svetlobo, ne baš visoko nad obzorjem neba. Obzorje je bilo temno, toda ta temni nebesni del se je nad obzorjem končaval v vodoravni črti in izza te črte, kakor izza velikanskega zidu se je začelo čudno svetlikati. Ne posebno svetli žarki so se dvigali navzgor proti nebu v nekaki podobi srebrnih smrek. »Fata morgana«, to je bila prva misel, ki mi je prišla na um, pa sem takoj spoznal, da to ne more biti. Svetlobni žarki so bili čim dalje bolj briljantni in čim dalje višji, nekateri so segali celo do zenita (do najvišje točke na nebu kot se zdi prostemu očesu). Videti je bilo tako, kakor da se nahaja za prej omenjenim nebesnim znamenjem na tisoče mo-

glačnih žarkometov, ki razsvetljujejo nebo. Barve žarkov so se izpreminjale. Ves fenomen je trajal tri ali štiri ure.

Bil je med nami nek Hrvat, ki je ves prevzel nad čudnim pojavom vzkljnil z glasom najvišjega spoštovanja: »Pa naj reče kdo, da ni čudežev!«

Nasmejal sem se dobremu človeku, ki pripisuje ta krasen naroden pojav nekemu neskončnemu bitju, ker ne ve, komu naj ga drugače pripiše.

Aurora borealis je čudovita prikažen, toda ljudje je ne marajo, ker napravi vselej mnogo sitnosti. Vselej, kadar se pojavi, koketira Miss Aurora Borealis s telegrafskimi in telefonskimi žicami, ki se tako zamaknejo v njo, da čisto nič ne ubogajo nestrpnega človeka, ki hoče pošiljati svoja poročila naglo iz kraja v kraj. Z drugimi besedami se pravi, da severni sij začasno pokvari telefoniko in brzojavno službo.

Kaj je ta čudna aurora borealis?

Kaj povzroča to krasno svetlobno znamenje na nebu?

Dejstvo je, da ima znanost okoli ducat raznih teorij, toda nobenega resničnega pojasnila. Trgovski svet bi tudi rad vedel, zakaj povzroča ta pojav tak nered pri brzojavu in telefonu.

In z namenom, da reši ta vprašanja in pomaga razsrijenim »telegrafarjem« in »telefonarjem«, je odpotoval profesor Donald B. Mac-Millan, arktični raziskovalec z družbo znanstvenikov proti severu.

Čeprav rečemo aurori borealis severni sij, ni prav nič omejena na sever, ker pojavlja se tudi na južni strani zemlje. Toda najbriljantnejši pojavi so vselej na severu. Chicago se sicer nahaja na severni polobli, toda ni tako daleč na severu in vendar se je v komaj preteklem času pojavila nad njim dvakrat aurora borealis in vršila svoje skandalozno delo. Zadnja je bila tako svetla, da so celo kure zlezle iz svojih kurnikov, ker so bile docela prepričane, da se dela dan.

Mnogo teorij je, ki poskušajo pojasniti auroro borealis, a od vseh teh smatra znanstveni svet za najverjetnejšo

tisto, ki pravi, da povzroča pojav elektriko nasičeni delci solne, ko dosepejo v ozračje zemlje.

Veliki astronom Arrhenius je bil prvi, ki je sugestiral to teorijo in po dal nekatere dokaze, ki jo potrjujejo. On pravi, da prihajajo od solne neizmerno mali delci napolnjeni z elektriko, katere imenuje elektronegativne ione. Kadar pridejo taki ioni v zadostno bližino zemlje, jih zemeljska magnetična privlačnost vleče proti magnetičnim tečajem zemlje, kjer pridejo bliže in bliže k zemski površini.

Kadar končno dosepejo v ozračje, izgubljajo del svoje energije in to izgubljanje se nam vidi kot čudoviti žarki, kot blesteče preproge, ki visijo od neba in v drugih oblikah, v najrazličnejših čarobnih barvah, tako krasnih, da obstane človek ves nem zopet in zopet, kadar vidi tak pojav.

Nekateri astronomi pravijo zopet, da tisti delci ne prihajajo samo od solne, nego tudi od naše zemlje.

(Konec prill.)

Dnevna kronika.

— **Romunski prestolonaslednik v Beogradu.** Na potu iz Athen, kamor je spemil grškega prestolonaslednika v Jurija, se ustavi dne 10. februarja v Beogradu romunski prestolonaslednik Karl s svojo ženo Jeleno.

— **Župan Franc Koban v Račjem odstavljen.** Pokrajinska uprava je razrešila Franca Kobana službe župana, ker je v različnih zadevah nepravilno postopal in ponovno samolastno podaljševal policijsko uro.

— **Jugoslovenska Matica** podružnica v Ljutomeru, je priredila dne 4. t. m. zabavni večer s pevskimi točkami, srečolovom in plesom. Prireditelj je lepo uspela ter vrgla nekaj tisočakov v prid narodni stvari.

— **Iz Ljutomera.** Tukaj otvorita v kratkem kar dve banki svoje podružnice: »Slovenska banka« v hiši gospoda Mikla, »Obrtna banka« pa pri gospodu Zemljiču. Prva ima že svojo podružnico v Dol. Lendavi in otvori še eno v Murski Soboti. Bavi se bo tudi z blagovnimi posli, industrijo itd.

— **Ljutomer.** Pasji Kontumac inamno dalje časa, ker je stekel pes ugriznil več oseb v sosednjih Norščinah. Nov slučaj se je pojavil te dni na Kamenščaku. Kljub temu je lepo število psov v Ljutomeru brez nagobčnika ali neprivreženih in to iz izvestnih hiš. Povivamo oblast, da napravi v tem oziru red. Ali bomo morda res z gorjačo ali samokresom v roki morali hoditi po trgu, da se obranimo sami steklih psov?

— **Dolarski princi pred sodiščem.** Pred ljubljanskim deželnim sodiščem se vrši te dni senzacionalna razprava proti ljubljanskim »dolarskim princem«. To je namreč devet poštnih uradnikov, ki so od jeseni leta 1919. do avgusta 1920. »rekvirirali« dolarje iz ameriških pisem. Vsega skupaj so si prisvojili krog 1100 dolarjev, katere so pošiljali Američani svojim rojakom v domovino. Obtožnica obsega 29 litografskih strani. Porabljenih je 74 prič. »Dolarski princi« so živeli preko razmer, veseljačili ter se zabavali v družbi veselih deklic in prijateljic, dokler se niso po lastni nepravdnosti izdali. Kazenska preiskava je trajala nadeno leto. Razprava traja že tri dni in bo menda še jutri končana. O izidu še poročamo.

— **Madžarski špijoni v subotičkem okraju.** Železniška policija v Subotici je ujela nekega Šandorja Heleša, ki je prihajal po tihotapskih potih preko madžarske meje ter prenašal pošto med Subotico in Szegedinom. Z njim je bil v zvezi natakaz železniške restavracije, ki je šel raznim sumljivim elementom brez potnega lista na roko. Pri Helešu so našli razno korespondenco, ki kompromitira več uglednih oseb v Subotici, ki so v zvezi z Madžari in vrše špijonažo v korist Madžarske. Policija je še nadalje prišla v Topoljskem okraju šest oseb, ki so prišle brez potnih listov čez mejo ter so najbrže preoblečeni madžarski oficirji.

— **Reorganizacija armade.** Minister vojne in mor., general Vasič je v svojem govoru v finančni odboru izjavil, da bo vojno ministrstvo v kratkem predložilo narodni skupščini nov vojaški zakon in predloge o reorganizaciji armade. Vojni minister upa, da bodo po teh novih določbah odstranjene vse težkoče glede proračuna za armado.

— **Šestletni zločinec.** Pred par dnevi je bil priveden na policijsko ravmateljstvo v Beogradu šestleten fantek, ki je baže ukradel 67.000 dinarjev. Mladi zločinec, sin nekega kurjača Dragojeviča, ima posebno veselje, če zamore sosedom kaj ukrasti. Pred par dnevi je prišel s svojo materjo v hišo sosedu, kjer je zapazil staro zlato uro okrašeno z briljanti, vredno 67.000 din. Mali zločinec je porabil ugodno priliko ter jo izmaknil.

— **V vlaklu — zmrazil.** To se sicer kljub mizeriji, ki vlada na naših železnicah, ni zgodilo pri nas, pač pa v Romuniji. V sredo ponoči je vsled prevelikega snega običal osebni vlak na odprti progi Bukarešta—Jassy. Mnogo potnikov se je hudo prehladilo, trije pa so naravnost zmrzli. Vlak je stal

celo noč in še drugi dan so ga z več stroji potegnili na bližnjo postajo.

— **Velemestni značaj Zagreba.** Zagrebčani so na velemestni značaj Zagreba silno ponosni in hočejo menda tudi pri cenah kopirati Dunaj. Z večerajšnjim dnevom so zvišali — prav, kakor na Dunaju — cene v kavarnah. Črna kava stane že osem kron, bela 10 kron, mleko 10 kron. Kavarnarji se pri tem sklicujejo na porast — lire.

— **Landru v Subotici.** Pred par dnevi je izginila iz Subotice na tajinstven način dvajsetletna Marija Vojnić. Zjutraj je odšla na trg kupovat, odkoder pa se ni več vrnila. Prestrašeni starši so, boječ se, da ni padla v roke kakemu Landru, celo zadevo prijavili policiji. Policija je dognala, da je živela Marija v odnosajih z nekim Glogjem Mučijem, ki ima sicer že 40 let, je pa vendar še lepe in privlačne zunanjosti. Tudi on je istega dne izginil iz Subotice. Dozdeva se, da tudi on po vzgledu pariškega Landru zapeljuje mlada dekleta, katere spravlja bogzna kam.

— **Evropski zračni promet.** Kakor poročajo listi, bo francosko-romunska letalna družba uvedla s 1. aprilom redni dnevni letalni promet med Prago in Budimpešto ter bo to črto podaljšala še letos preko Beograda in Bukarešte do Carigrada. Potemtakem bo obstojala redna zračna zveza Pariz—Carigrad, ker je Praga že sedaj zvezana s Parizom preko Strassbourga.

Protituberkulozna liga.

Protituberkulozna liga razvija prav živahno delovanje. Odbor je v svojih dosedanjih sejah ukrenil že vse potrebno za čim izdatnejšo propagando, ki bo privabila ligi novo članstvo in ji dovajala potrebne gnotne pripomočke za dosego njenega vzvišenega cilja. Propagandni lepaki, določeni za gostilne, kavarne, šole itd., so že v delu in tvorijo v svoji izvedbi nekaj povsem izvirnega. Slike zanje je oskrbel znani akademski slikar gospod profesor Cotič. V tisku so tudi že brošurice, ki razlagajo nevarnost jetike in dajejo navodila, kako se ji mogoče očuvati, oziroma kako je treba zdraviti to bolezen. Te poučne knjižice se bodo razdeljevale po vseh šolah in tudi med ljudstvo v tisočerihi izvodih.

Ker posveča liga stanovanjskemu vprašanju največjo pažnjo, je določila poseben odsek za proučevanje tega vprašanja. Ta odbor je stopil v zvezo z mariborskim stanovanjskim uradom in vsled pripravnosti predsednika tega urada gospoda župana Grčarja je pričakovali, da bodo imeli zaupniki protituberkulozne lige priliko, da si ogledajo vsako stanovanje in da morejo podati potrebne nasvete radi popravil.

Odbor Lige je storil tudi vse korake pri višjih oblasteh, da ji prislobojjo na pomoč ter da zainteresirajo merodajne činitelje za to veljavno institucijo.

Da se zbere statistično gradivo, ki bo služilo Ligi za njeno delo, je odbor zaprosil vse mariborske župne urade, da dajo Ligi na razpolago statistične podatke o vseh na jetiki umrlih od leta 1850. naprej. Nekateri župni uradi so že poslali svoje podatke, dočim se pri drugih še zbira gradivo pod vodstvom zdravnikov — zaupnikov Lige.

Čim bodo dovršene tiskovine, se bo začelo zbirati statistično gradivo po vseh občinah, in sicer po župnijskih uradih občinskih predstojništvih, o-rožništvu, zdravniških in drugih osebali, ki se smatrajo za prijatelje Lige.

Upati je, da se že v kratkem otvori oskrbovališče v tuk. javni bolnici, kjer bosta sestra in zdravnik dajala brezplačna navodila o zdravljenju jetike. Ubožnim slojem se bo po možnosti in po sredstvih Lige pomagalo tudi z brezplačnimi zdravili.

Odbor Lige, ki se vsak petek redno sestaja k sejam, je sklenil, da se bodo odslej vabili k sejam tudi časnikarji, da bo z njihovo pomočjo javnosti vedno mogoče podati pravilno sliko o delovanju PTL.

Kakor znano, je sedež Lige v poslopiju okrajnega glavarstva v Mariboru; vsi dopisi itd., naj se torej naslovijo na »Protituberkulozna Ligo, okrajno glavarstvo, Maribor«.

Mariborske vesti.

Maribor, 9. februarja 1922.

— **Kaj pa to pomeni?** Kakor smo se svoječasno obrnili proti izoliranju Srbov in Hrvatov v Mariboru s strani Slovencev, tako se moramo danes obrniti proti neverjeno čudnemu postopanju Srbov in Hrvatov, osobito prvih napram Slovincem. Zadnje čase opažamo, da se mariborska srbska družba — ne približuje Slovincem, kot bi pričakovali, ampak Nemcem! Naše Srbe, osobito vojaške, višje vojaške osebe vidimo dosledno na vseh ultranemških prireditvah, na plesu buršakov, na koncertu »Männergesangvereina« itd. In ne samo to, celo v proslulih nemških hišah na intimnih domačih prireditvah, večerjeh itd. jih vidimo, dočim v slovenske hiše ne zahajajo. Najznačilnejši pa je sledeči slučaj. Ko je srbska pravoslavna cerkvena občina priredila v proslavo sv. Save zabavo v Götzovi dvorani, je povabila na to zabavo tudi — Nemce. Ker pa je ta prireditelj padla ravno na obletnico znanih januarskih dogodkov leta 1919, ko so hoteli Nemci z ustajo proti Slovincem osvojiti Maribor, pri čemer so pa bili odbiti in Maribor rešen za Jugoslavijo, so poslali k prirediteljem deputacijo, ki je izjavila — da se z ozirom na spomin za mariborske Nemce najžalostnejšega dne te zabave žal ne morejo udeležiti!! Bratje Srbi so to nečuvno izjavo mirno prenesli. To postopanje bratov Srbov je vredno najstrožje obsodbe, ker pade tako nanje največji del krivde, da si kljub skupnemu življenju v enem in istem mestu estajamo tuji. Paktiranje bratov Srbov z Nemci in to še z Nemci, ki sami priznavajo, da praznujejo z zalovanjem obletnico onega dne, ki je pri nesel Maribor definitivno Jugoslaviji, žali nas Slovence najgloblje. Radi tega upamo, da bodo bratje Srbi, posebno višji častniki, vzeli na znanje kľofuto, katero so jim dali mariborski Nemci o priliki proslave sv. Save ter revidirali svojo taktiko napram Nemcem, ki se s tem pokazali, da na lojalnost niti ne mislijo, ampak da so še vedno to, kar so bili — zagrizeni sovražniki našega naroda in naše države. Če bratje Srbi pa kljub temu tega ne bodo vpoštevali, potem bomo pač prisiljeni misliti, da so jim ljubši Nemci, kakor pa mi Slovinci ter da ne podpirajo v Mariboru naših, ampak nemških teženj. V tem slučaju pa bomo in temu naj se ne čudijo, zaščitili naše interese, če treba tudi proti njim in njihovim prijateljem Nemcem.

— **Sprejem petdinarskih novčanic pri poštnih uradih.** Mariborska glavna pošta razglašala: V smislu odloka poštne direkcije v Ljubljani z dne 5. februarja 1922 broj 4905. II. a. 22. bodo sprejemali poštni uradi petdinarske novčance državne izdaje do 20. julija 1922.

— **Kemičen tečaj Ljudske univerze.** Sinoči je bila prva ura tečaja za kemijo, ki ga vodi g. prof. Pirnat. Pohvalno moramo omeniti, da je bil obisk ne navadno lep. G. prof. Pirnat namerava podati celo vrsto slik iz kemije. V prvem predavanju je obravnaval zrak. Predavanja se vrše vsako sredo. Prihodnje predavanje bo 15. t. m. ob 1/8. uri zvečer v realki in sicer o kemiji vode. Seveda se lahko predavanja udeležijo tudi oni, ki se niso prijavili za tečaj. Želimo pa, da bi poslušalci prihajali točneje kot pri prvem predavanju, katerega je moral g. predavatelj prekinjati, ker so ga motili zamudniki.

— **Izobraževalno društvo privatnih nastajilencev.** Dne 10. t. m. ob 1/20. uri se vrši v Gambrinovi dvorani III. redni letni občni zbor s sledečim dnevnim redom: 1. poročilo odbora, 2. volitve, 3. slučajnosti. Dolžnost vsakega člana je, da pride. Po zborovanju društven večer s plesom za člane in sorodnike.

— **Vodstva mariborskih šol in vse mariborske novinarje** se naproša, da se jutri, to je v petek popoldan, ob 16. uri vdeležijo posebne predstave velikega filma »Dantone« v I. Mariborskem bioskopu, ki se bo vršila nalašč za povabljeni in brezplačno v svrhu ocenitve dela. Ker je film velikanske zgodovinsko-vzgojne važnosti, upamo, da se vabljenci množito gotovo udeležijo.

— **Raznobarvni lepaki oznanjajo po mestu,** da se vrši v soboto 11. t. m. v Narodnem domu velik zabaven večer Narodne godbe. Del čistega dobička te prireditve je namenjen Jugoslovenski Matici, radi tega apeliramo na našo zavedno in narodno javnost, da se zabave vdeležijo v čimvečjem številu. Naša dolžnost je, da podpremo našo mlado Narodno godbo, da žrtvujemo mal obolus za naše neodrešene brate. Spored zabave je jako pester, tako da bo prišel vsak na svoj račun, vstopnina 26 K je pa v sedanjih draginji tudi tako majhna, da jo pač vsakdo zmore.

— **V znamenju alkohola.** Z ozirom na pod tem naslovom objavljeno notico v številki 28. našega lista, z dne 4. t. m. smo prejeli iz poučene strani sledeče pojasnilo iz katerega je razvidno, da prvotno poročilo ni bilo točno. V petek 3. t. m. niso železničarji v gostilni Kramberger v Krčevini preganjali mačka, pač pa so imeli veselico pevskega društva. Reditelj veselice je bil g. Miroslav Glaser. Precej pozno že je prišel na to veselico tudi skladiščni delavec Južne železnice Anton Türkl ter pričel nadlegovati svoje sosede, osobito gospe in gospodične. Gospod Glaser ga je opozoril, naj se vede dostojno, ker ga sicer kot reditelj izključi iz družbe. Türkel se pa zato ni zmenil, ampak je stopil k vratom ter sunil g. Glaserja z nožem v trebuh ter ga lahko ranil. Pri tem ni prišlo niti do najmanjšega nemira. G. Glasera tudi ni obvezala rešilna postaja, ampak gospod Voller, nakar se je podal domov in ne v bolnico.

— **Mraz v službi policije.** Hud mraz, ki je zavladal zadnje dni, je napravil naši policiji veliko uslugo. Razne klaviviteze, ki so se brez posla in stanovanja potikali po mestu, je narava prisilila, da so si morali iskati zavetišča pri policijskem komisarjatu. Menda zadnjih deset, ki jih je doslej še kljuboval policiji in mrazu, je nocojšnji, izredno hudi mraz prisilil, da so sami zaprosili pri policiji, naj jih odpošlje v pristojno občino. Tako je izpolnila narava samo to, česar ni mogla policija, namreč, izpraznila je mesto vseh temnih elementov, ki ne spadajo sem.

— **Velika kavarna.** Ob 17. uri popoldne čajanka s koncertom v »Klub-baru«.

— **Podeljene obrtne pravice.** Meseca januarja so bile v Mariboru podeljene sledeče obrtne pravice: Novosel Stefan, gostilna, Rotovski trg; Gaspari Franc, kavarna, Vetrinjska ulica; Hononichl Josip, gostilna, Sodna ulica; Josip Prevodnik, trgovina z vinom, Vojašniška ul. 4; Marinič Franc, obrt godev, Gajeva ul. 7; Marušič Anton, obrt mižarjev, Frankopanova ulica 9; Jakob Krabonja, čevljar, Koroška cesta 21; Andrej Oset, Aleksandrova cesta 57, trgovina z vinom; Ivan Vidmar, Vrtna ul. 8, trgovina z meš. blagom na drobno; Vilko Berdajs, Trg Svobode 2, obrt prevoznitva; Krošelj Joško, Meljska cesta 75, izdelovanje kem. predmetov »Jelen«; Milič Ana, Mejna ulica 38, izdelovanje ženskih oblek; R. Bunc in drug, Koroška cesta 10, trgovina z vrvarskimi izdelki; Nerat Marko, Slovenska ulica 13, trgovina z gum. in celuloidnimi izdelki; Butolen Anton, Loška ulica 18, irhastvo iz izdelovane kozuhovine; Vukašinovič Jošo, Šolska ulica 3, brivec; Prisljan Jera, Ob bregu 18, sejmarstvo; Milner Pavlina, Slov. ulica 37, izdelovanje ženskih oblek; Jug Josip, Tržaška cesta 16, mehanik; Stranič Josip, Koroška cesta 48, trgovina z meš. blagom na drobno; Čerče Marija, Vrbanova ulica 6, belošivanje; Drovčšek Cecilija, Glavni trg, trgovina s perutnino.

— **Izbrisane obrtne pravice.** Meseca januarja so bile v Mariboru izbrisane sledeče obrtne pravice: Tkalec Antonija, starinarstvo, Dravska ulica 19; Lukner Karol, gostilna, Rotovski trg; Stelzer Leopoldina, kavarna, Vetrinjska ulica; Rišavy Ernest, agentura in komisija, Mlinska ulica; Strohmayer Mihael, pleskar in slikar, Grajska ulica 2; Stossier Franciška, Mlinska ulica 9, mesarska obrt; Rojko Ivan, krojač, Koroška cesta 81; Löschnigg Rudolf, trgovina z vinom in z žganjem v sodih, Koroška cesta 10; Stibler Franc, izdelovanje in trgovina s kemičnimi izdelki, čistilom, črnilom itd., Mikošičeva

ulica 2.; Poleg Oton, star., Glavni trg, mesarska obrt; Kreiner Janko in dr., trgovina z mešanim blagom na drobno, Tvrniška ulica 26.; Banmeister Josip, trgovina z lesom, Aleksandrova cesta 35.; družba »Sever«, trgovina z lesom, Aleksandrova cesta 45.; Prah Andrej, pletenje košar, Aleksandrova cesta 21.; Ham Andrej, Vetrinjska ulica 13., čevljar.

Koroške vesti.

Preganjanje koroških Slovencev se nadaljuje. Že nad leto, kar je minulo glasovanje na Koroškem, koroške oblasti s pomočjo Heimatsdiensta preobračajo koroške zavedne Slovence. Nešteto Slovencev je bilo v tem času že pretepenih in veliko hiš je bilo rodoljubom požganih. Toda vse to rodi med Slovenci le še večji narodni ponos. Pričeli so znova s prirejanjem predstav. Prva predstava bi se morala vršiti dne 1. jan. v Globasnici in sicer so hoteli igrati igro »Deseti brat«. Orožništvo je kljub privolitvi okrajnega glavarstva v Velikoveu, igro zabranilo. Dne 8. jan. bi se morala vršiti pri Rušu v Samožni vasi, obč. Skočjan, igra »Krivoprišežnik«, katero je spisal hud Nemeec Anzengruber. Pijana druhal, 40 fantalinov, je tako razsajala, da se igra ni mogla vršiti. Orožništvo pa ni storilo ničesar. Toda Slovenci se niso dali ustraševati. Prireditelji so nato nastavili za 22. januarja in to tudi kljub nasprotovanju srečno izvršili. Ko pa so se obiskovalci vračali domov, jih je druhal čakala pred gostilno ter vsakega moškega kakor tudi žensko pretepala. — Druhal je bila oborožena z bikovci, koli in palicami. Orožniki so že prej odšli, da je nemška druhal imela proste roke. Ob tej priliki je bil tudi na najsurovejši način pretepen gospod poslanec župnik Poljanec. Vsi pretepi in poboji ter požigi hiš so ostali dosedaj nekamnovani! Koroške oblasti delajo potem Heimatsdiensta z ljudmi kakor z živino! In ni je moči na svetu, ki bi beraško Avstrijo poučila, da je tako postopanje proti mirovni pogodbi in ne vredno moderne države. Kak radi nam Avstriji očitajo, da smo roparji in balkanci! Toda mirne lahko trdimo, da enaki slučaj pri nas niso mogoči — le tudi koroški listi vedno in vedno

trobijo v svet o brezpravnosti Nemcev v Jugoslaviji. Res prav je imel učitelj Bauer v St. Petru pri Velikoveu, ko je rekel: »In der Republik kann jeder tun, wass er will!« Kličemo vladi, da se gane in izposluje pri avstrijski vladi spoštovanje pogodb, ki niso samo za Jugoslavijo obvezne, ampak tudi za Avstrijo. Po preteku enega leta bi bil že čas, da se smatra Slovence tudi za ljudi.

Narodno gledališče.

Iz gledališke pisarne. Radi obolelosti ge. Dragutinovičeve igra danes v četrti predstojnico v »Mam'zelle Nitouche« ga. Bukšekova.

Kultura in umetnost

x Vprašanje našega gledališča. Kakor smo že pred par dnevi poročali, preti našemu gledališču velika nevarnost, da bo sploh moralo prenehati. Ko je podal prvi upravnik, oziroma zakupnik mariborskega slovenskega gledališča ostavko, je pričelo Udruženje jugoslovenskih gledaliških igralcev v zvezi s še nekaterimi drugimi faktorji delovati na pristojnem mestu v Beogradu na to, da se gledališče v Mariboru vsled velike, ne le kulturne, ampak tudi splošne narodne važnosti, podpravi. Deželna vlada je po prizadevanju Udruženja igralcev tudi posegla v to zadevo ter sestavila terno-predlog za mesto upravitelja gledališča. Predlog je odšel v Beograd in začela se je borba med Udruženjem in drugimi privatnimi faktorji. To je rešitev otežkočilo in zavleklo, vendar pa ni zakrivilo, da se zadeva še ni rešila. Vprašanje podpravljanja, oziroma vsaj prevzetja v državno upravo našega gledališča bi bilo imelo biti rešeno s 1. jan. 1922. t. j. z novim budžetnim letom. Že pred novim letom pa se je pojavila v Beogradu težnja po čimvečjem izenačenju izdatkov proračuna z dohodki. Razna ministrstva so bila radi tega prisiljena reducirati svoje prvotne postavke za razne panoge. V tem času smo dobili iz Beograda prvo vest, da je podpravljanje našega gledališča vsled te redukcije v nevarnosti. Na to vest se je podal delegat mariborske sekcije Udruženja v Beograd, kjer se mu je posrečilo preprečiti redukcijo ter

je obenem dobil zagotovilo, da vzame država v svojo upravo naše gledališče takoj, k obo sprejet budžet. Z novim letom budžet ni bil sprejet, vlada si je pomagala z dvanajstini za januar, potem še za februar in kakor izgleda, si bo pomagala tudi še za marec in morda celo naprej. Kdaj bo budžet sprejet, ni znano, a dokler budžet ni sprejet, se tudi vprašanje prevzetja uprave našega gledališča po državi ne more izvršiti. Pred par dnevi smo pa prejeli vest, da je prosvetno ministrstvo vendarle reduciralo subvencijo za 400.000 kron. Najnovejše vesti, ki smo jih prejeli iz Beograda pa so še bolj pesimistične ter izgleda, da je problematično, če bo gledališče sploh še dobivalo kako subvencijo, ker hoče država vsled reduciranja izdatkov proračuna obdržati v svoji upravi le tri gledališča, to je beograjsko, zagrebško in ljubljansko. Da poizkusijo rešiti kar se pač rešiti da, so prišli v Beograd posebni odposlanci vseh jugoslovenskih gledališč, ki so do sedaj dobivala državno subvencijo, jim pa sedaj preti nevarnost, da jo izgube. S kakšnim uspehom bo končala njihova intervencija še ni znano, pripravljeni pa moramo biti na vse. Toliko v pojasnilu javnosti in dopisniku »Jugoslavije«, da ne bo v skrbi radi »temnih sil«. Vsled trdovratnega nastopanja sedanjega vodstva gledališča, ki hoče siloma uveljaviti svoj program, kljub temu, da je vsled tega gledališče prazno, je položaj gledališča v finančnem oziru že sedaj kritičen, položaj igralcev, ki z malimi gažami ne morejo ne živeti ne umreti, pa naravnost obupen. Kakšen bo izhod, posebno ako država res popolnoma odtegne ali pa tudi samo zniža dosedanje že itak prenizko subvencijo? Slediti bo moral polom, ki bo jako žalosten. Vendar pa bi se dalo gledališče tudi v tem slučaju še ohraniti, seveda ako se z gotove strani ne bo zopet intrigiralo. Posloplje gledališča ima v upravi občina in radi tega bo po ukinitvi državne subvencije občina tista, od katere bo odvisna ugodna ali neugodna rešitev, ki je mogoča edino v tem, da prevzamejo gledališče popolnoma v lastno režijo igralci sami ter ga s primernim programom vzdržijo do tedaj, ko nastopijo boljši časi. Bolje pa bi bilo storiti to že sedaj, kakor pa čakati na popoln polom. Rešimo, kar se še da rešiti takoj ko pride iz Beograda defi-

nitivna odločitev, ki bo padla še ta teden.

x K. Čapek: Rossums Universal Robots. Kolektivna drama s predigro v treh dejanjih. Poslovenil Osip Sest. V Ljubljani 1921. Natisnila in založila Zvezna tiskarna. Strani 77; cena broširanemu izvodu 7 din. Čapkova drama R.U.R., ki je dosegla v enem samem dobrem letu tak uspeh, kakor doslej še nobena druga drama kakoga slovanskega avtorja, ki je prevedena že v vse evropske jezike ter se igra po vseh evropskih in ameriških gledališčih, je izšla sedaj v slovenskem jeziku. Dramo vprizori še v letošnji sezoni gledališče v Ljubljani. Morda bi bilo umestno, če bi se jo vprizorilo tudi v našem gledališču.

x Osemdesetletnica Georga Brandesa. 4. t. m. je slavil osemdesetletnico svojega življenja eden največjih živčnih dnov moderne Evrope, danski estetik in literarni kritik Georg Brandes. Bil je sin malega danskega naroda, a njegov vpliv je segal skoraj k vsem narodom Evrope. Brandes je bil vodja moderne estetične šole, duhoviti kritik in oster polemičar. Pod njegovim vplivom so se dvignili in razvili Björnson, Ibsen, Garborg, Strindberg itd. Brandes spominja v marsičem na Ruša Bjelinskega: bil je istotako goreč bojevnik za resnico in za svobodo misli.

Borza 8. februarja.

Zagreb, devize: Berlin 151—153, Milan 1445—1460, ček 1440—1445, London 1322, Newyork, ček, 304, kabel 305—307, Pariz 2590—2600, Praga 575—577, Švica 5950—6025, Dunaj 3.70—3.80, Budimpešta 46.50—47.50; valute: dolarji 302—303, avstrijske krone 4, rublji 22—24, češkoslovaške krone 570—580, francoski franki 2575—2590, napoleondori 1100, nemške marke 163—160, rumunski lei 232—235, italijanske lire 1440, turške lire 1200.

Curich, devize: Berlin 257 in pol, Newyork 5.12, London 22.25, Pariz 43.45, Milan 24.62 in pol, Praga 9.70, Budimpešta 0.80, Zagreb 1.65, Varšava 0.15, Dunaj 0.17, avstrijske krone 0.08.

Glavni urednik: Radivoj Rehar.

Odgovorni urednik: Rudolf Ozim.

GOSPODARICA SVETA.

Avanturističen roman. Spisal: Karl Figdor. Prevel: R. R.

(Dalje.)

(5)

»Nocoj ne bom štedil,« zasepeče med ludomušnim lasmehom Hai-Fengu ter mu pokaže mošnjo, polno cekinov. »Toda kaj je s tvojo belo, Hai-Feng? Jeli res, da jo imaš, ali je to le kvanta, ki se je rodila med mestnimi klepetuljami?«

Hai-Feng se nasmeji tajinstveno. Ta je res nekaj posebnega, Jang-Pi. Vašega pričakovanja še nisem nikoli razočaral, to veste. Resnično, nekaj posebnega... nevesta nekega mandarina iz dežele Rusije... tako bela kakor bolj bele še niste videli. Ha, ha! Hai-Feng se smeje in v njegovem smehu je nekaj vražjega. Treba ji bo le še udušiti beli ponos. Branila se bo vaših objemov, ne da bi se zavedala visoke časti vašega ponižanja do nje. Toda, Hai-Feng se znova zasmeji, »vi ste pač mešter v takih stvarih, in končno je vendar še vse bolj mikavo, če se ženska brani... Kako sladka je potem zmaga...« Hai-Feng se sklone še bolj k Jang-Piju ter mu pošepče čisto tiho: »Kmalu bo v vaši posesti.«

V svojem sreču pa Hai-Feng ni tako trdno prepričan o tem, kakor govori. Bela žena sedi še vedno na stopnicah groznega prepada, iz katerega vr voda vedno višje, ona grozeča voda, ki je doslej uklonila še vsako Hai-Fengovo žrtev. Toda, bo li uklonila tudi to? Hai-Feng vdari z nogo trikrat ob tla. Gosti morajo biti zaposleni z drugimi, dokler se Mavda ne uda.

Težke preproge, zakrivajoče vhode v majhne stranske izbice se dvignejo. Izza njih se prikažejo debelo pošminkani v prisiljenem smehu raztegnjeni obrazi deklet. Suštenje svile napolni dvorano. Drsa joči koraki pokvečenih, v črne atlase šolne obutih nog zaškrbljejo po podu, in že stoje pred gosti v bokih se zibajoča dekleta hiše »Trikratne sreče«.

Hai-Feng izgine nevidoma na hodnik ter dalje po ozkih stopnicah navzdol v ospredje. Rahlo pritiska uho na težka lesena vrata, za katerimi čaka Mavda na svojo usodo. Toda izza vrat ni glasu. Čuje se le šumeenje dvigajoče se vode. Nekaj časa stoji Hai-Feng, neodločno prisluskuje, končno pa se ožunači — čas sili — ter odpre vrata.

Na stopnicah, čisto zgoraj, sedi Mavda z glavo na kolenih. Ko začne ropotanje odpirajočih se vrat, skoči pokoncu pred Hai-Fenga, prodirajoč ga s pogledi polnimi groze. Prvi trenutek izgleda, kakor da misli planiti nanj — toda potem se premisli in umiri.

»Ali boš sedaj ubogala?« Kljub notranjemu nemiru, izgovori Hai-Feng te besede počasi in ledeno,

Mavda se obrne v stran, toda ko zagleda pod sohoj vodo, ki se dviga že preko polovice stopale, spreleti vse njeno telo obupen trepet.

»Ne, umreti nočem!« Njen krik je tako strašen, tako ne več človeški, da se Hai-Feng prestrašen umakne.

Tedaj pa se Mavda zgredi.

Hai-Fengov obraz spreleti zadovoljen smehljaj. Dobro razume njen položaj: njena volja je strta. Zmagal je! Z enim samim korakom skoči k njej, jo zgrabi za roko, vleče za seboj.

— Zabava je že v polnem teku. Hai-Feng skoči naglo v dvorano, stopi k dekletom, jim deli s trdimi, neusmiljenimi besedami povečja, se izmuzne k gostom, debelim milijonarjem, suhim lahkoživim mladeničem, častiljivim mandarinom in k ljudem, ki so povsod, in o katerih nihče ne ve od kod so in kje dobivajo denar, šepetajoč jim na ušesa, da se bliža čas največje senzacije večera. Jang-Pi sedi ob strani ter si preganja dolgčas z nekim dekletom. Kljub temu pogleduje Hai-Fenga s pomembnim pogledom, ki izdaja, da pričakuje še vedno izpolnitev dane obljube.

Hitreje skačejo dekleta, servirajoč opojna vina, hitreje zvone za zastorom piščalke in cimbalj. Sedaj pričinja par deklet odstranjati svoja svilnata oblachila in hip na to stoje sredi dvorane v svoji rumeni nagolj, v črnih laseh dragocen nakit, in malih nogah črne šolnice. Začne se ples. Vedno hitreje se pregibljejo njihova telesa, plavajo naprej, se zgrinjajo nazaj, se sklanjajo in zopet dvigajo... Godba postaja vedno glasnejša, vedno bolj divja. Po njenih ritmičnih divja ples. Par plesalk se zvrsti na tla, se kotali, grize. Druge plešejo dalje, kakor jata rumenih metuljev, zakrivajoč se s šali pred pogledi moških.

Hipoma se razbegne jata rumenih metuljev k zadivljenim gostom, jim sede na kolena, se jih oklene okrog vratu.

Opotekajoče se dvigne Jang-Pi ter plane med grozno razgretim deklet...

— Pridno je Ču-Maj na delu, da okraši Mavdo, ki se ne brani ter pusti mirno, da ji služabnica obleče z vezennimi trakovi pošite svilnate hlače ter pokrije zgornje telo z do kolena padajočo tuniko. Na to ji nadene še iz štirih delov sestojajočo gornjo krilo in po predpisih etikete čez sprednji izrezek še široko izvezeno svilnato pentljo.

Tedaj se odpro vrata. Prikaže se Hai-Feng ter namigne. Mrzlo sledi Mavda. Vse njeno bitje polni občutek brezmejnega ravnodušnosti. »Kaj naj še pride bolj strašnega, kakor je bila strašna ta zadnja ura?« Njeno srce je postalo ledenomrzlo. Zdi se ji, kakor da so ji nadi otopeni, kakor da je tuja volja izpodrinila vso njeno lastno. Kako daljno, tuje je vse, kar je bilo

prej... Živi li sploh oni drugi svet, kateremu je pripadala nekoč — pred milijoni let? Poslušno gre za Hai-Fengom, kakor živ stroj. Samo ko zabrni na njeno ušesa glas godbe in kaos ženskih in moških glasov, ji pretrese telo lahen drget. V obraz ji plane zrak prepojen z dimom, vinom in duhom potnih teles. In že je v dvorani, pod gugajočimi se svetilnicami, sredi ekstatičnega občudovanja, obkrožena od množice radovednih moških. Par nagih deklet se vrže pred njene noge, se dvigne oklepajoč jo kakor ovijsalni slak, ki mori. Zibajoče se ji približajo moški in zbrati mora vse moči, da se ne onesvesti.

Povsod same poševne oči, povsod rezanje, kosmate rumene roke z nazaj padajočimi širokimi rokavi, morele pred njo čaše polne vina ali pa jih v pijanosti mečoč ob tla. Tedaj začne poleg sebe pritajeno šepetanje, ne ve sicer, kaj govorita Hai-Feng in neznan debel Kitajec, toda vendar razume prav dobro, da gre v tem trenutku zanjo, za njeno telo. Hai-Feng se od strani, deklet Kitajec pa se ji približa. Njegova grgrajoča, z vinom prenasočena sapa ji zaveje v obraz, njegove roke se je oklenejo ter jo potegnejo s seboj na blazine.

(Dalje prihodajoče.)

Mala oznanila.

Gospodična, večja pisarniških del in strojepisja, išče dela na dom. Cenjene ponudbe pod »Postranski zaslužek« na upravo tega lista. 187 3—3

Žepne ure, precizijske in stenske popravljene najsolidnejše trdka R. Bizjak, Maribor, Gospodarska ulica 16. 64

Uradnik, več vseh trgovskih in specijalnih poslov, samostojen delavec, želi soreniniti mesto. Ponudbe pod »Vestni in marljiv« na upravo tega lista. 197 2—1

Priložnostni kup!

Proda se pohištvo za gosposko sobo, izdelano iz hrasta (modro), pravno tudi za sobo bančnega ravnatelja ali šefa. Povprašaj se v Scherbaum-ovem dvoru (Trg svobode št. 6, II. nadstr.) 195